

9. National Intelligence Strategy of the United States of America / Washington DC. — 2009. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fas.org/irp/offdocs/nis2009.pdf>.

УДК 327.7(510)(043)

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КНР В КОНТЕКСТІ РОБОТИ ІНСТИТУТУ КОНФУЦІЯ

Трофименко М. В.,

*к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Китайська дипломатія в другій половині ХХ ст. зазнала значних змін. З відсталої країни Китай перетворився на ядерну державу з півтора мільярдами населенням, з потужною економікою, що бурхливо розвивається [1, с.18].

В умовах економізації міжнародних відносин зміцнення аналітичного потенціалу МЗС КНР і його велика орієнтація на зовнішньоекономічну діяльність відбуваються головним чином за рахунок підключення до роботи в МЗС вчених і експертів у галузі економіки, особливо міжнародної валютно-фінансової сфери. Розширюються контакти міністерства з величезною кількістю дослідних інститутів, співробітники яких, у першу чергу аналітики світової економіки, періодично направляються «вахтовим методом» на роботу в зарубіжні установи і представництва КНР при міжнародних організаціях. Починаючи з 80-х років, практично весь персонал міністерства покликаний пройти через систему річних економічних курсів, щоб більш ефективно сприяти вітчизняному бізнесу.

Що стосується дипломатичної діяльності нинішнього Китаю, то для цих цілей створено величезний апарат, що знаходиться як в самому Китаї, так і в посольствах та консульствах Китаю в 170 державах, з якими КНР встановила дипломатичні відносини. Сюди ж необхідно зарахувати й китайські місії при ООН і в ряді інших міжнародних організацій.

Починаючи з 70-х років ХХ ст. економічний розвиток є головним пріоритетом КНР. Однак на початку ХХІ ст. керівництво КНР почало ставити більш амбіційні цілі з перетворення Китаю на глобальну велику державу. Для цього були запущені серйозні механізми впровадження та реалізації публічної дипломатії КНР задля формування образу Китаю як однієї з найдавніших та найвеличніших цивілізацій світу, сучасних економічно, військово, культурно найбільш розвинених держав світу. Одним з таких потужних механізмів реалізації публічної дипломатії безумовно є Інститут Конфуція.

В листопаді 2014 року програмі Інституту Конфуція в Китаї виповнилося десять років. З моменту свого створення в 2004 році, програма, фінансована Китайським урядом задля сприяння поширенню китайської мови та культури в світі, стала дуже популярною. Згідно даних офіційного сайту Інституту Конфуція, на даний час існує мережа з 1104 філій (147 у країнах Азії, 308 –

Європи, 535 – Америки, 49 – Африки, 65 – Океанії) [3]. Глобальна мережа Інститутів Конфуція – мережа міжнародних культурно-освітніх центрів, які створюються Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном Міністерства освіти КНР. Окрім інститутів відкривають також «класи» Конфуція. Координує роботу та забезпечує фінансування з китайського боку Штаб-квартира інституту Конфуція. Ім'я видатного мислителя, філософа, вчителя давнини Конфуція присвоєне мережі інститутів по аналогії з німецьким Інститутом Гете, іспанським Інститутом Сервантеса, італійською Спілкою Данте Аліг'єрі тощо. Серед подібних культурних організацій, тільки Альянс Франсез (Alliance Française) та представництва Британської ради (British Council), мають більш ніж 1000 класів та інститутів, що знаходяться в більш ніж 100 країнах. Але франкомовна організація була заснована більше 120 років тому, а Британська рада – 80 років тому. Очевидно, Китай розпочав амбіційну та дуже активну політику з поширення своїх культурних центрів по всьому світу [4, с.7].

За таким вражаючим зростанням та політикою інституційних стимулів і ресурсів, що проводиться Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном (Ханьбань), стоять певні рушійні сили, що зумовило зростаючий інтерес до Китаю, до викладання китайської мови, а також до пов'язаної з цим моделі організації загалом.

Однак, Інститут Конфуція часто піддається нападкам критиків. Наприклад, деякі з них стверджують, що інститути відображають та реалізують порядок денний китайського уряду. Інші вважають навчальні та педагогічні матеріали, що використовуються інститутами невідповідними. Критика всередині країни полягає у обвинуваченні уряду у виділенні освітніх ресурсів зарубіжним установам, у той час як їх можна було б розподілити на бідні шкільні округи Китаю, та у сумнівах щодо використання імені Конфуція в якості офіційної назви, оскільки освітня програма інституту не має жодного відношення до вчення Конфуція.

Не зважаючи на ці коментарі, феномену Інституту Конфуція все ж не вистачає повноцінного концептуального, академічного аналізу. Статті на цю тему, які з'явилися в наукових журналах, забезпечують загальний огляд організації та її діяльність в контексті «м'якої сили» Китаю. Дійсно, Інститут Конфуція – це приклад того, як організація, що реалізує культурну та публічну дипломатію вирішує наявні проблеми та відповідає на сучасні виклики.

Одними з найбільш ґрунтовних публікацій, які розглядають діяльність Інституту Конфуція є роботи Р. Захарни, Дженніфер Хабберт та Фолка Хартіга [5, 6, 8].

Так, Р. Захарна розглядає Інститут Конфуція, як «мережевий проект, що займається культурною дипломатією» та підкреслює зростаючу важливість процесів взаємодії. Вона вивчає структуру, взаємодію та стратегію всередині мережі Інститутів Конфуція. Використовуючи антропологічний підхід, Дженніфер Хабберт фокусує своє дослідження на подорожі Китаєм, що була організована Інститутом Конфуція для американських учнів середньої школи. Через детальний опис, вона досліджує навмисне використання м'якої сили за

допомогою двох механізмів «врахування сучасності» та «результативність слідування традиціям». Ці роботи підкреслюють актуальність та необхідність подальшого дослідження феноменального зростання ролі Інститутів Конфуція.

Зовні, політика інститутів Конфуція, створених урядом КНР, здається схожою на культурну дипломатію інших країн. Китай, здається, просуває китайську мову та культуру в прагненні збільшити свою м'яку силу на міжнародній арені. У той час як багато країн поділяють мету поширення їх мови та культури, Інститут Конфуція (ІК) може похвалитися вражаючими темпами зростання. Після проведення пілотної програми в Ташкенті, та Узбекистані в червні 2004 року, перший Інститут Конфуція відкрився в Сеулі вже у листопаді 2004 року. Наприкінці 2005 року було відкрито більше 32 ІК в 23 країнах. У 2006 році новий Інститут Конфуція створювався у середньому маже кожні чотири дні. На початку 2007 року, в усьому світі було 128 ІК [8, с.9].

Два роки потому, в 2009 році кількість ІК подвоїлася до 256 інститутів у 81 країні. Наприкінці 2013 року, в 115 країнах та регіонах світу розміщувалося 440 ІК.

Таке різке збільшення кількості Інститутів Конфуція привернуло увагу як вчених, які займаються питаннями публічної дипломатії, так й політиків.

Незважаючи на те, що Інститутам Конфуція усього дванадцять років, їх показники можуть перевершити або вже перевершили показники «старіших» та відоміших інститутів та подібних організацій, що мають значніші ресурси. З погляду культурної привабливості, деякі з них були здивовані тим, як Китай випередив Японію, незважаючи на популярність японського аніме, караоке та суші.

У культурному плані, Китай значно відрізняється від неазійських країн, в яких здійснюють свою діяльність ІК. Ліберальні демократії (США та країни Європи) мають найвищу концентрацію інститутів. Крім того, китайська мова не є легкою для вивчення і не є такою поширеною як, наприклад, іспанська.

Ідея назвати інститут на честь китайського філософа Конфуція (551-479 рр. до н.е.) спочатку з'явилася через бажання продемонструвати довговічність китайської культури, а, таким чином, й довговічність діяльності ІК. Китайський філософ та інститути, що названі на його честь, поділяють прагнення акцентувати важливість культивування та підтримки відносин між людьми.

Структура взаємодії та реляційна динаміка є ключовими особливостями інститутів Конфуція. На відміну від більшості культурних інститутів які є автономними, незалежними організаціями в приймаючій країні, ІК співпрацює у своїй діяльності з Китайським університетом. Обидві ці організації прив'язані до однієї штаб-квартири ІК у Пекіні. Це фактично дозволяє створити багатовимірну, багат шарову структуру глобальної мережі. Структура взаємодії – це тільки частина загальної картини. Не менш важливими є реляційна динаміка. Усі ініціативи ІК включають в себе багато видів діяльності як онлайн, так й оффлайн, що пов'язані не тільки з культурною тематикою, а й містять в собі потенціал для внутрішньої та зовнішньої співпраці [8, с.10].

Аналіз публічної дипломатії і діяльності неурядових організації США показав відмінності в їх підходах до комунікації. Після Терористичного акту 11 вересня 2001 року, публічна дипломатія США, здавалося, намагалася використовувати м'яку силу за допомогою масових комунікацій. Це був інформаційний підхід, що допомагав розробляти та доносити певні повідомлення конкретній цільовій аудиторії.

На відміну від статичного, ресурсоємного підходу розумного використання м'якої сили, неурядові організації створювали м'яку силу через мережеву комунікацію. Мережева комунікація дозволяє активно залучати аудиторію до взаємодії та реляційної динаміки, що дозволяє розширити мережу. Мережева комунікація заснована на трьох взаємопов'язаних аспектах: структура мережі, що полегшує реляційні зв'язки і обмін інформацією; взаємодія всередині мережі, що створена через налагодження зовнішніх та внутрішніх відносин та впровадження різноманітності; стратегія мережі, яка дозволяє учасникам брати участь у створенні національної ідеї та спільної ідентичності [8, с.11-12].

Реляційна динаміка необхідна для того, щоб перетворити цільову аудиторію на зацікавлену сторону за допомогою внутрішньої та зовнішньої реляційної діяльності. Зацікавлені сторони беруть участь у спільному вирішенні проблем та генерації знань, допомагають підтримувати та розширювати структуру взаємодії. Часто діяльність «мережі» структурована, але не динамічна, тому не здатна підтримувати ініціативу. Свідомством успішного використання мережевої комунікації є те, що усі ініціативи згуртовані та скоординовані, що зумовлює органічне зростання, цілісність та створення знань.

Штаб-квартира Інституту Конфуція знаходиться у Пекіні та підтримується Державною канцелярією з поширення китайської мови за кордоном (або Ханьбань). За даними сайту ІК, його діяльність «направлена на сприяння розвитку дружніх відносин з іншими країнами та підвищення розуміння китайської мови і культури в світі» [3]. ІК також підтримує китайських вчителів, які працюють за кордоном та допомагає організовувати фестивалі китайської мови та культури у різних країнах.

У 2006 році штаб-квартира почала проводити щорічні конференції для вже існуючих та майбутніх інститутів. У 2009 було створено Інститут Конфуція Онлайн, який надає детальну інформацію про діяльність ІК. Окрім подкастів та ресурсів з вивчення китайської мови, на сайті (www.chinese.cn) згодом з'явився онлайн форум для спілкування [3].

Важливість культури, відносин і китайських мережевих зв'язків у підході до вибудовування м'якої сили – є найбільш значущими з точки зору діяльності ІК КНР.

Якщо прийняти до уваги тезу, що м'яка сила є ефективним або навіть потенційним інструментом публічної дипломатії, ми повинні не тільки вивчити транснаціональні напрями діяльності конкретних політичних формувань, тобто, не тільки тих, що «вважаються» м'якою силою та її засобами покращення іміджу, але й специфічні проекти, в яких ці засоби використовуються. Таким

чином, методологічно і теоретично, ми враховуватимемо не тільки політичну візуалізацію м'якої сили, а й усі можливі та неможливі транслокальні уявлення та альянси.

Однією з найбільш відомих та масштабних програм, які фінансує ІК, є програма «Chinese Bridge Summer Camp» (Літній табір «Китайський міст») [6, с.33].

Ці тури, за інформацією ІК, призначені для «сприяння обміну між молоддю Китаю та США, поліпшення розуміння китайської мови і культури американськими учнями середньої школи для того, щоб стимулювати їхній інтерес у вивченні китайської мови» [6, с.34]. Програма ІК в цілому також призначена для створення покращеного глобального іміджу Китаю, особливо в часи, коли Китай представляється деякими країнами як загроза для глобального благополуччя. Таким чином, ІК виступає механізмом для створення м'якої сили шляхом привернення уваги до китайської культури та її використання для привернення уваги до Китаю, як до об'єкту інтересу.

Зважаючи на все вищевикладене, необхідно зазначити, що діяльність ІК Китаю швидко розширюється та являє собою один з головних механізмів країни у використанні м'якої сили та публічної дипломатії. ІК – це міжнародна програма, що фінансуються урядом Китаю, та направлена на вивчення мови та культури. Вони змодельовані за схемою таких європейських програми, як Альянс Франсез та Інститут Сервантеса. Їх унікальність полягає у тому, що вони діють в рамках існуючих шкіл та університетів, а не виступають у якості самостійних організацій та підпорядковуються безпосередньо відомству центрального уряду. Підтримка програм включає в себе заробітну плату професорсько-викладацького складу з Китаю, навчальні матеріали для студентів, довідкові матеріали для бібліотек та культурні обміни. ІК також фінансує щорічні конференції в Китаї для представників різних верств населення з різних країн, що сприяє покращенню іміджу Китаю, його сприйняття у різних країнах.

Список використаних джерел

1. Трофименко М. В. Трансформація дипломатичної служби Китайської Народної Республіки як необхідність закріплення статусу провідної економіки світу / М. В. Трофименко // Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2013 р.). / Укл.: Беззубченко О. А., Балабанова Н. В., Дубенюк-Панайотопулу Я. А., Марена Т. В., Мітюшкіна Х. С.; За заг. ред. д.е.н., проф. Булатової О. В. — Маріуполь : МДУ, 2013. — С. 18—24.
2. Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов. — Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. — 432 с.
3. Confucius Institute Online. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.chinesecio.com/m/cio_wci.

4. Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power / [R. S. Zaharna, Jennifer Hubbert, Falk Hartig]. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — 66 p.
5. Hartig F. The Globalization of Chinese Soft Power: Confucius Institutes in South Africa / Falk Hartig // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 47—60.
6. Hubbert J. Authenticating the Nation: Confucius Institutes and Soft Power / Jennifer Hubbert // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 33—46.
7. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fmprc.gov.cn/eng/>.
8. Zaharna R. S. China's Confucius Institutes: Understanding the Relational Structure & Relational Dynamics of Network Collaboration / R. S. Zaharna // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 9—32.

STYMULANTY I DESTYMULANTY LOKALIZACJI POLSKICH BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH NA UKRAINIE

Matusiak R.,

*doktorant Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Katedry Inwestycji i
Nieruchomości Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*

W ramach przeglądu literatury oraz analizy zalet lokalizacji i wad bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) na Ukrainie, w pracy dokonano podziału czynników na sprzyjające i zniechęcające do lokalizacji polskich BIZ. Metody badawcze wykorzystane w artykule to przede wszystkim analiza materiałów źródłowych: aktów prawnych, informacji od ukraińskich i międzynarodowych instytucji, również danych statystycznych. Celem opracowania jest bowiem wskazanie roli poszczególnych grup czynników, które decydują o wyborze lokalizacji inwestycji.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne według modelowej definicji Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) jest przedsiębiorstwo, w którym jeden inwestor zagraniczny uzyskuje lub posiada "trwały wpływ" (ang. *lasting interest*), wyrażony posiadaniem minimum 10% akcji zwykłych tego przedsiębiorstwa lub 10% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy co według OECD daje efektywny wpływ na zarządzanie przedsiębiorstwem [1. *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Third Edition, OECD, Paris 1996, s.8.]

W literaturze wyróżnia się wiele czynników skłaniających do podejmowania BIZ. Według paradygmatu OLI, której autorem jest John Dunning, przyjmuje się, że przedsiębiorstwo realizuje swoją ekspansję zagraniczną w formie BIZ, gdy ta jest bardziej zyskowna niż podjęcie inwestycji w kraju macierzystym. Firma może to osiągnąć jedynie przez posiadania przewag nad konkurentami [2. Przybylska K., *Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej*, Wyd.